

Гуцуляк М. Я., старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННІ факультету № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Ковальов С. І., доцент кафедри кримінального права та процесу Хмельницького університету управління та права, кандидат юридичних наук

ПРО ЗМІСТ ТА ОКРЕМІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ КОНТРАБАНДИ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ЧИ ПРЕКУРСОРІВ

Беззаперечним є той факт, що наркобізнес – одна з найбільш небезпечних злочинних видів діяльності, що проявляються у збуті, зберіганні та перевезенні наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Злочинні угруповання, які займаються злочинним промислом отримують значні прибутки, що і виступає в більшості випадках основним детермінантом розвитку такого виду злочинів. Мета тут одна - великі гроші за короткий термін. Наркобізнес є привабливим як для транснаціональних злочинних організацій, та і для окремих груп злочинців. При всьому цьому наркоіндустрія неухильно вдосконалюється, підвищується її фінансовий, технічний потенціал, використовуючи новітні досягнення науково-технічного прогресу в своїх цілях. Основним феноменом наркозлочинності є те, що зароджуючись у надрах певного суспільства, вона розвивається за його рахунок, посилюється, розмножується і, в такий спосіб, забираючи продуктивні сили у суспільства, в кінцевому результаті його руйнує. Тому не дивно, що різного роду міжнародні інституції об'єктивно зацікавлені у пошуку і використанні усіх можливостей для підвищення ефективності боротьби з наркобізнесом. Без будь яких сумнівів можна також констатувати, що ця проблема гостро стоїть перед усіма країнами як розвинутими, так і тими, що розвиваються.

Враховуючи чинну побудову та назву Розділу XIII КК України можна констатувати, що об'єктом даного злочину виступає встановлений порядок поведінки та переміщення предметів, вилучених з вільного обігу через митний кордон України, поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [4, с. 897]. Предметом злочину, що розглядається виступають наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги або прекурсори.

Наркотичні засоби – це речовини природного чи синтетичного походження, препарати, рослини, які становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними, включені у відповідний перелік згідно із законодавством України та міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Найбільше розповсюдження в Україні має нелегальний обіг наркотиків рослинного походження (маку або макової соломи і різних сортів конопель), з лікарських препаратів і речовин – кодеїн, кокаїн, морфін тощо. Останнім часом почастішали випадки заведення в Україну героїну та інших так званих «важких» наркотиків.

Психотропні речовини – це включені до відповідного Переліку речовини природного чи синтетичного походження, препарати, природні матеріали, які здатні викликати стан залежності та справляти депресивний або стимулюючий вплив на центральну нервову систему чи викликати порушення сприйняття, емоцій, мислення або поведінки і становлять небезпеку для здоров'я населення у разі зловживання ними [6].

Аналоги наркотичних засобів і психотропних речовин - це заборонені до обігу в Україні речовини природного чи синтетичного походження, не включені до Переліку, хімічна структура і властивості яких подібні до хімічної структури і властивостей наркотичних засобів і психотропних речовин, психоактивну дію яких ці речовини відтворюють.

Розглянемо коротко зміст та основні ознаки. Беручи до уваги законодавчі положення та окремі наукові позиції, можна зазначити, що з об'єктивної сторони злочин проявляється у діяннях, а саме переміщенні вище зазначених предметів через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю [4, с. 897].

Так, згідно п. 4, абз. 1 п. 5 постанови ПВСУ від 3 червня 2005 р. № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 8 під незаконним переміщенням предметів поза митним контролем потрібно

розуміти їх переміщення через митний кордон України поза місцем розташування митного органу (тобто поза зонами митного контролю), або поза часом здійснення митного оформлення, або з використанням незаконного звільнення від митного контролю внаслідок зловживання посадовими особами митного органу своїм службовим становищем [7].

Незаконне переміщення предметів із приховуванням від митного контролю – це переміщення або дії, спрямовані на переміщення товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, тобто з використанням спеціально виготовлених сховищ (тайників) та інших засобів або способів, що утруднюють виявлення таких товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших, або з поданням органу доходів і зборів як підстави для переміщення товарів підроблених документів чи документів, одержаних незаконним шляхом, або таких, що містять неправдиві відомості щодо найменування товарів, їх ваги (з урахуванням допустимих втрат за належних умов зберігання і транспортування) або кількості, країни походження, відправника та/або одержувача, кількості вантажних місць, їх маркування та номерів, неправдиві відомості, необхідні для визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та його митної вартості, (483 МК України) [2].

Під спеціально виготовленим сховищем (тайником), як показує практика, визначають сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані і пристосовані з цією ж метою конструктивні ємності та предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо. Використання інших засобів чи способів, що утруднюють виявлення предметів, можуть визнаватися, зокрема, приховування останніх у валізах, одязі, взутті, головному вбранні, речах особистого користування, на тілі або в організмі людини чи тварини, а також надання одним предметам вигляду інших (зміна їхніх зовнішніх ознак – форми та стану, упаковки, ярликів, етикеток тощо).

До найбільш поширених форм приховування із відображенням неправдивої інформації на матеріальних носіях можна віднести:

1) подання митному органу, як підстави для переміщення предметів через митний кордон України, підроблених документів. Підробленими вважаються як фальшиві документи, так і справжні, до яких внесені неправдиві відомості чи окремі зміни, що перекручують зміст інформації щодо фактів, які ними посвідчуються, а також документи з підробленими підписами, відбитками печаток та штампів.;

2) подання документів одержаних незаконним шляхом (наприклад, в результаті надання уповноваженій особі як підстави для видачі документів завідомо неправдивих відомостей або внаслідок зловживання службовою особою своїм службовим становищем чи службової недбалості);

3) подання документів, що містять неправдиві дані (щодо ваги, кількості асортименту, найменування, вартості предметів, їх інших характеристик, щодо суті угоди, відправника або одержувача предметів, щодо держави, з якої вони вивезені або в яку переміщуються, призначення препарату тощо).

Підсумовуючи вищевикладене слід зазначити, що масштаби та поширеність наркоманії, особливо серед молоді та зростання рівня злочинності, пов'язаної з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, набувають усе більших масштабів і стають серйозним соціальним чинником, який негативно впливає на життя, здоров'я та благополуччя людей. Безумовно, що важливе значення має правильне застосування кримінально-правових норм, що передбачають відповідальність за вчинення таких злочинів, однак і необхідно активніше зміцнювати та розвивати міжнародне співробітництво у сфері протидії з такого роду явищем і надавати всебічну допомогу в проведенні міжнародних операцій по запобіганню контрабанді наркотиків через кордони держав. На останок хочеться зазначити, що в нашій державі відповідно до Митного кодексу України від 13 березня 2012 року розділом XVII передбачено окремі законодавчі положення, які спрямовані на запобігання та протидію власне контрабанді наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів. Держава уповноважує окремі органи використовувати *метод контрольованої поставки* зазначених засобів, речовин і прекурсорів з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь у (ст. 456 МК). Порядок проведення контрольованої поставки визначається.

Наступним не менш дієвим напрямом протидії контрабанді наркотичних засобів є запровадження процедури *переміщення товарів під негласним контролем та оперативним наглядом правоохоронних органів*, метою якого є виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до вчинення контрабанди, а також з метою вилучення товарів, щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України [2].

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/print1443093093357469>.
3. Музика А. А. Об'єкт злочинів, пов'язаних з наркоманією / А. А. Музика. – Право України, 1997. – № 12. – с. 95.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К.: Юридична думка, 2012. – 1316 с.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 червня 2009 р. № 589 «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-%D0%BF>.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.200 № 770 «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/770-2000-%D0%BF>.
7. Постанова ПВСУ від 3 червня 2005 р. № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил» // Нове кримінальне законодавство та постанови Пленуму Верховного Суду України (2001-2008 рр.) / Авт. наук. ст. та упоряд. В. В. Кузнєцов. – К.: Паливода А. В., 2008. – 220 с.